

ARŞİV DÜNYASI

Cilt: 6 - Sayı: 2

ARŞİVLERDE TANIMLAMA VE ÜSTVERİ: OSMANLI DÖNEMİ BELGELERİ

Dr. Öğr. Üyesi Bahattin YALÇINKAYA

Marmara Üniversitesi

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

yalcinkaya@marmara.edu.tr

Elif Yılmaz ŞENTÜRK (2019). Arşivlerde Tanımlama ve Üstveri: Osmanlı Dönemi Belgeleri. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim elemanlarından Dr. Elif YILMAZ ŞENTÜRK'ün 2017 yılında tamamladığı “Osmanlı Belgeleri İçin Bir Üstveri Standardı Çalışması: Meşihat Arşivi Örneği” adlı doktora tezinden ürettiği bu kitap, uluslararası üstveri standartlarında belirtilen üstveri elemanlarının Osmanlı tarihi belgelerinin tanımlanması açısından uyumluluğu/uygunluğu üzerine detaylı bir araştırma içermektedir. Dijital çağda, elektronik ortamda bulunan bilgi ve belgelere erişimin hızlı ve doğru yapılabilmesi için üstveri tanımlamalarının mutlak surette ve açıkça

yapılması gerekmektedir. Bu tanımlamalar, bilgi ve belgelere erişim etkinliğinin artırılmasında kritik öneme sahiptir. Kitap, bu mantıktan hareketle “Meşihat Arşivi Evrakı” ve “Meşihat Arşivi Evrakının Tanımlanması” adlarını taşıyan iki ana bölüm ile tarihi Osmanlı belgelerinin üstveri analizini detaylı bir şekilde okuyucuya sunmaktadır.

Kitabın ilk bölümünde; Meşihat Arşivi'nde bulunan “Padişaha ait belgeler”, “İfta ve kaza organlarınınca düzenlenen belgeler”, “Devlet erkânının emir ve arz mahiyetindeki belgeler”, “Merkez-taşra arası yazışmalar”, “Dilekçe ve rapor mahiyetindeki belgeler”, “Şehir içi-daireler arası yazışmalar” ve “Diğer belgeler” olarak detaylı bir sınıflandırma yapılmış ve incelenmiştir. Bu tür tarihi belgelerin tespitinde ve tanımlanmasında kullanılacak üstverilerin belirlenebilmesi için belgesel analiz ve örnekleme yöntemlerinden

faaydalanılmıştır. Söz konusu sınıflandırmanın yapılmasındaki en önemli amaç; tarihi belgelerin stverilerini belirlerken, belgelerin niteliğinin ve tanımının bilinmesini sağlamaktır. Meşihat Arşivi'nden örnekleme yöntemi ile seçilen, yukarıda sınıflandırılması yapılan 1000'e yakın belge tanımlanmış, bu tanımlama işlemi yapılırken Osmanlı tarihi belgeleri için kullanılması gereken stveriler belirlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde ise; tarihi belgelerin tanımlanabilmesi için gerekli stveriler; tanımlama düzeyi, kimliklendirme, diplomatik inceleme, içerik, yönetim, erişim noktaları, notlar ve belge eki alanları olarak yedi temel tanımlayıcı bilgi alanına göre gruplandırılmıştır. Seçilen rnekleme ait belge grupları; fon-seri-alt seri mantığında sınıflandırılarak ISAD(G), MODS, MAD, eDuS, TS 13298 gibi ulusal ve uluslararası standartların ilgili üstveri tanımlamalarında kullandığı eşleştirmeler ile analiz edilerek çeşitli stverilerin (tarih, başlık, zet, dil, provenans, muhatap vb.) tarihi belgelere uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Her bir düzeyin gerek ulusal gerekse uluslararası standartlar bağlamında detaylandırılması ile sadece Meşihat Arşivi için değil, tüm kamu ve özel arşivlerinde kullanılabilir bir uygulama rehberi niteliğinde çıktılar geliştirilmiştir.

Geliştirilen yöntem neticesinde; uluslararası ve ulusal standartların içerik bağlamında belgeleri tanımlayabilme kapasiteleri yeterli seviyede görülmüş fakat Osmanlı dönemine ait tarihi belgelerin Őekil özelliklerini tanımlayacak uygun stveriler bulunamamıştır. Bunun yanında, tarihi Osmanlı belgelerinin arşiv süreçlerinde kullanımı ve bu süreçlerin yönetilmesi konusunda uzman bilgi ve belge yöneticileri yetiştirebilmek için bu çalışmada önerilen stveriler vasıtasıyla uygulamalı olarak öğretilmesi gerekmektedir. Çalışmanın zgn katkısı olarak; tarihi Osmanlı belgeleri için ilk defa bir üstveri standardı önerisinin getirilmesi ve çeşitli tarihi belgelerin (vukuat pusulaları, mesture varakaları vb.) ilk defa diplomatika açısından incelenmesi söylenbilir.

Tarihi belgelerin standart bir üstveri görüntüleme yapısına kavuşması, özellikle bu alanda araştırma yapanlar açısından daha hızlı ve kolay bir erişim sağlayacak olması bağlamında önemli görülmektedir.